

אמנות

ציור

מחול של מדען

המאורע שנחרט עמוק בנפשה של בטין אמיר, ושהיווה, למעשה, את הסיבה ל"קיום התערוכה הנוכחית שלה, הוא מותו של המדען של מערכת הביטחון, סעדיה עמיאל, ממחלת הסרטן. "ראיתי איך נקודה קטנה ושחורה, הסרטן, יכולה להביא אדם להתפוררות. זה זיעזוע אותי כל-כך, ש-הייתי מוכרחה לפרוק את זה בציור". מספרת בטין, שתערוכתה נפתחה בגלריה ביפו.

אך מאורע זה, היה רק חלק וראשית ממכלול הסיבות שהביאו את האמנית להציג תערוכה חדשה, אחרי שש שנים שבהן לא הציגה. באותה תקופה לפני כשנתיים, התחילה לעבוד בבית-חולים, במירפאת יום לבריאות הנפש. שם ראתה כיצד, כהדרתה, נקודה שחורה בנפש האדם, מחלת-הנפש, מביאה אותו להתפוררות. ציוריה החדשים, בגלל ההשפעה החזקה של שתי החוויות גם יחד, מתארים אנשים ונשים, בתנחות ובמצבים שונים, על רקע צבעים אינטנסיוויים אך הארמוניים, כמו ירוק איזמרוד ואדום לוהט. בולט מאד בציורים מבטם החודר של הדמויות, המזכיר את ציורי האכספרסיוניסטים הגרמנים, כמו גוסטב קלימט, ואגון שילה. הדמויות נראות מוטרות, וכאלו מחפשות פתרון בעלם לבעיותיהן. הן מסתכלות עמוק לתוך עיני הצופה, ומעבירות רטט.

הרישומים של הדיקונאות, הם עזי-

רוחו של אביה, הזינה את נפשה של בטין, ועיצבה את עולמה האמנותי. היא גם טוענת, שדרכה האמנותית, הנמשכת זה 20 שנה, היא הקו הגרפי של חייה. כל תקופה ומאורע מחייה קיבלו את ביטויים בציוריה ובשיריה. "למעשה, כל חיי היו חיפוש במעמקי הנפש של עצמי, אחר התודעה והישות העצמית. הסיבה שלא יצאתי עם תערוכה מזה שש שנים, היא שהייתי בחיפוש אחר משהו חדש, למרות שלא פסקתי לצייר".

דמויותיה עשירות מבע. למראה דמות האשה בציור אחד, אומרת בטין, אפשר להיזכר בתיאור בודלייר: "זהו (החלק הכמוס) הסנה הבורע". בציור, ניכר השייך לוב של הרוחניות עם הארציות. על ציור ריה האחרים, האירוטיים, אומרת בטין שהם מדברים בעד עצמם, ולכן אינה מוצאת מקום להסברים.

פילע שטיק

צילום מלכת-ספרד, מריה לואיזה, הליקוה מציוויו של גויה המישפחה המלכודתית, צבע אדום מסביב לצילום, ועליו השם גולדה מאיר על גבי הצילום. זהו אחת מיצירותיו של משה גרשוני, האמן הפוליטי, הנוטלת חלק בתערוכתו האחרונה, דעתו של גרשוני על המילחמה ועל שפיכות הדמים המיותרת, וזעקתו לשינוי המצב באים לידי ביטוי בכל אחת מיצירותיו.

למשה גרשוני איכפת, איכפת לו, לצבר ילד תל-אביב, שלמד בבתי-ספר דתיים.

הציירת הישראלית אביבה אורי, שבגלל איכות המיוחדת של רישומיה, והאכספרסיוויות שלהם, הפכה עבורו אורים ותומים, הוא גם מודה בחוסר אפשרות להיות כה ספונטני וישיר כמו אותם שהוא מעריך.

המראות, שעליהם כתב כתובות בצבע אדום — הן "הכנה למתאבדים עצל-נים", הרי מקובל שמתאבדים, חותכים את ורידי ידיהם, ובדם הנוזל, רושמים מילים אחרונות לפני מותם על המראה בחדר האמבטיה. ובכן, הוא הכין מראות שעליהן רשומים מישפטים עבור מתאבדים עצלנים.

למעשה, מהווה תערוכתו זו כעין רט-רוסקטיווה. אמן בשנות הארבעים לחייו עורך כעין סיכום זמני, תמונת-מצב לדבר רים שעשה עד היום. בין השאר אפשר למצוא בתערוכה את היצירה מי ציוני וחי לא, סיקור המיתוסים הפלטיים שלו כמו ג'וזף בויס, האמן הגרמני העכשווי, מוצרט ותרבות הרוקוקו האהובה עליו; וצילום פוליטי של אריק שרון שעליו כתוב: "אריק שרון והאינדיאנים". בערב הפתיחה של תערוכתו, הופיע אריק שרון על מירקע-הטלוויזיה בתוכנית מוקד, ש-דנה בנושא ההתנחלויות.

תערוכות

צבעי האדמה

מיד עם הכניסה לביתן ביילי רוז במוי סיאון ישראל, מקבל את פני הצופה "קיר" ענק החוצה את האולם באלכסון, והעשוי

גולדה מאיר של גרשוני
הכנה למתאבדים עצלנים

ציירת אמיר ויצירתה
נקודה קטנה שחורה

בדים רבים שחברו יחדיו. הקיר יוצר תחושה עזה של גודל ועוצמה. דבר זה יכול היה להיווצר אך ורק בתנאי החלל הפנימי של אולם המוסיאון, שעבורו במיוחד יצר האמן את יצירותיו.

מזה שנים אחדות, סיגל לו יהושע אלירזו סיגנון אישי המתבטא בשימוש בכד-הקנבס שלא למטרת ציור מסורתי, אלא לשם גזירתם ותפירתם מחדש, ועי-צובם ליצירת תלת-ממדית. בתערוכתו לפני כשלוש שנים, הציג יצירות בסגנון זה, אך בממדים קטנים, בהתאם לחלל המצומצם של הגלריה. את יצירותיו בעלות הנפחיות והרכות, צבע אז בצבעי-אדמה ובצבעים שקטים ומעורגים. מאז, עברו עליו חוויות רבות, ויש לשער, שביקורו בניוירוק, כאשר קיבל מילגה, תרם להתי-פתחותו כאמן. ניכרת ביצירותיו ההש-פעה הברוכה של השימוש בגדלי-ענק, האופייניים כל-כך לאמריקה. מיוחד ליציר-ותיו, ואולי גם זה בהשפעת ניורוק, גיוון שימושו בבדי-ציור עם בדי-טול שקופים ואוריריים, היוצרים מילקס עשיר ומעודן ביותר.

מה מתרחש במדינה. את דעותיו הוא מתרגם ללשון הציור, ובהיותו צייר אכספרסיוני המביע קודם כל את הרגשותיו, הוא משתמש בדעותיו הפוליטיות ובהרגשותיו האישיות כמוטו וכתבלינים מערי-רייחך גם יחד. מדוע הוא קורא ליצירה שבה מופיעה המלכה הספרדית בשם גול-דה מאיר? לכל המבקרים במוסיאון פראדו הידוע במדריד, מסביר המדריך במוסיאון, שהמישפחה המלכותית לקתה בדביליות תורשית, דבר הניכר היטב בציוריו של גויה. גם גרשוני רומז על כך שהדביליות היא סיבה לבחירת מריה לואיזה כמשקפת את גולדה, ועוד יותר מכך, את המצב הפוליטי, לדעתו.

אריק שרון והאינדיאנים. גרשוני קורא לתערוכתו בגלריה שרה לוי — פילע שטיק, לדעתו, הכל בארץ הוא פילע שטיק, העמדת-פנים. התרבות של-נו איננה של מוצארט מצד אחד, אך גם איננה של הלבנט האמיתי. לכן הוא גם יצר יצירות המוקדשות למוצארט ולאכספרסיוניסטים הגרמניים, בצד יצירות המ-כילות את המיתוסים הפרטיים שלו. כמו

ההבעה ביותר. ברישומים אלה, פורשת בטין לפני הצופה את ריגשותיה ואת השקפת עולמה, שעברו באחרונה גיבוש והתעמקות, בעיקבות הנסיגות והחוויות שחוותה.

חיפוש במעמקי הנפש. בטין אמיר, ציירת ומשוררת, אשה בעלת עיניים שחורות ובורקות, ומרץ בלתי נדלה. היא נולדה בבירות, לבנון, אביה, היגר מרוסיה לפלשתינה, אך נאלץ, אחרי שלמד בבצלא, לעזוב ולעבור ללבנון, כדי לא להפוך אזרח תורכי. אמה — נולדה בווינה, והיגרה אף היא ללבנון, כשחלוקים אחרים ממישפחתה התפזרו בי-מצרים, באמריקה ובארצות אחרות. חסנין הייכל כתב בספרו על נאצר: "לא נאצר הוא שהביא את הקומוניזם למצרים, אלא היהודים." והוא התכוון בכך לדודה של בטין, יוסף רוזנטל, שעלה לארץ לפני כעשרים שנה. בביתם בבירות, נהגו להתאסף צעירים יהודים וישראלים רבים. גם היום, מהווה ביתה שבארמ-אביב, אבן שואבת לאנשי-ירוד ואהבי-תרבות.

אם מישפחת אביטן

שתי כיבשות שחורות מבין 18

רעי לא יעיד נגד אחי! אפילו אם יצטרך לשבת בבית-הסוהר, הוא לא יעיד נגדם. צחקה בהיסטריה גוברת והולכת סימי שיפרטו, אל מול השופט דויד וולר, שוטרים ניסו לתפוס אותה ולהסותה, אך היא המשיכה לצעוק. השופט ציווה לעצור אותה. "את לא תעשי קירקס מבית-המישפט", אמר. "פה, בבית-המישפט, יהיה סדר, אחרת תהיה התמוטטות כללית של המערכת".

היה זה היום השני להשתוללותם של בני מישפחת אביטן בבית-המישפט. שניים מבניה של מישפחה זו נאשמים בהקשר לשוד שאירע בבנק לאומי ברמת-אביב לפני כחמישה חודשים. שוד אלים זה, שבמהלכו נזרקו רימונים ונורו יריות, נידון בימים אלה בבית-המישפט המחוזי בתל-אביב. במישפט אחד נאשם הרצל אביטן, עם אחרים, בעניין השוד עצמו, ובמישפט אחר נאשם אחיו, אהרון אביטן (22), עם אחר, כמסייע לאחר-מעשה.

אחד מעידי-המדינה בתיקים אלה הוא סמי שיפרטו (31), הגשוי לסימי, שהיא אחותם של שני האביטנים. ביום הרביעי בשבוע שעבר אמר היה סמי להעיד נגד אהרון אביטן. כאשר הובא למיסדרון, קיבלו את פניו מצד אחד אימו ואחיו, שהפצירו בו להעיד ולסיים את הפרשה, ומצד שני אשתו, אחיותיה וכמה בנים של מישפחת אביטן, שדרשו ממנו שלא יעיד נגד אחיהם הנאשמים. התפתחה שע-רוריה, שכמה טרם נראתה בבית-המיש-פט. הצעקות שעלו מהמיסדרון הפריעו למהלך הדיונים באולמות, והשוטרים הצליחו אך בקושי להתגבר על הקהל המתפרע.

סמי, שמצא עצמו קרוע, בין אהבתו לאשתו ובני מישפחתה לבין חובתו כלפי המדינה, לא עמד בלחץ. הוא נשבר, ומצא פיתרון זמני בכך שאיבד את כושרו לדבר.

הפסיכולוג המחוזי של מישפחת-ישראל, צבי ידן, שליווה את סמי ואת אשתו לאורך כל הדרך, סיפר: "סמי הוא אדם בעל מצפון ואזרח ממושמע. זוהי פגישתו הראשונה עם המישפחה. הוא אינו מורגל בדרכיה, והיה לו קשה מאד לעמוד בלחץ צים שהופעלו עליו מכל הצדדים. אשתו איימה עליו כי תתגרש ממנו אם יעיד נגד אחיה.

"הוא בחור חרוץ המפרנס בכבוד את מישפחתו. היה חייל קרבי, הטראומה העובדת עליו גרמה לו לאבד את כושר